

տեղած է հայ աշխարհագրութեան և պատմութեան նկատմամբ, և յօդուածը 12 պատկերներով շահագրգռական դարձած է:

— Միենայն՝ հայոց մեծ բարերար օր. Ռօպինսոն յղած է մեզ 1916ի «khaki» առաջնակարգ ամսաթերթին փետրուարի պրակը, որուն 962է 974 էջերուն մէջ գեոեղած է հմուտից յօդուած մը ևս «Ճշմարտութիւնը Հայաստանի շուրջ» վերնագրի տակ: Սրտայոյզ ոճով կը պատմէ հայոցս անցեալ և ներկայ ժամանակներու մէջ կրած տառապանքները և արհաւիրքները, ճշնելով քաղաքակիրթ ազգերու օժանդակութիւնը հրաւիրել մեր ազգին փրկութեան համար: Յօդուածը կը բովանդակէ 13 հատ տեւսարաններ և հայ գէմքեր:

* * *

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՀԱՌԱՏՔ

Իտալացի մեծ հայրենասէր, մեծ գրագէտ, մեծ իմաստասէր Ն. Թոմմազէոյ իւր ամէն հետազոտութեանցը մէջ, իւր ամէն ձեռնարկներուն եւ կեանքի ամէն ելեւէջներու պահուն, զգացած եւ արտայայտած է առաքեալի հաստատարականութեամբ ու բնաստեղծի աւիւնով թէ «Հաւատքը անհրաժեշտ կարեւոր տարրն է՝ հիմարիտ եւ կատարեալ դաստիարակութեան»: Ինչքէ՞նչ առանց հաւատքի դաստիարակութիւնը՝ ցուրտ գիտութիւն, միտքի խնդրում եւ սկսածէ հմտութիւն որակեց:

Իւր գրութիւններէն քաղելով՝ ծաղկեփունջ մը կը հիւսենք մեր ազգին ուշիմ պատմիչներու յարմար, վստահ ըլլալով թէ առողջ դաստիարակութեան բոլոր գոլորդագոյնով պիտի համակէ անոնց սրտերը՝ որոնք վաղուան հայրենասէր կենսատու տարիքը պիտի ձեւացնեն:

Ա

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՈՒՆԵՐՆԵՐ

1. — Երբեքն առաքինութեան տակ՝ կերբ, և մոլութեան տակ՝ առաքինութիւն ծածկուած կ'ըլլայ. երբեքն արտաքին երևոյթը հասարակ և պթգալի կը

թուի, սակայն ներքին վիճակը՝ ազնուական և պայծառ կը ցոյանայ:

Տղոց նկարագիրներու զաղտնիքին մէջ թափանցելով՝ զանոնք պէտք է լաւ ճանչնալ ու չափաւորել ամէն չափանշաններուն՝ զովեստի և պարսաւի, սիրոյ և ստեղծութեան, վասն զի չափազանցութիւնը թէ՛ անմտութիւն է և թէ՛ անիրաւութիւն:

Արտաքին գեղեցկութիւնը՝ բարոյականի զարգացմանով գեղեցկագոյն յօրինել. տըխեղժը իբրեւ գեղեցկութիւն չփայտայնէ՝ այլ զայն գեղեցկութեան առաջնորդել՝ նըպատակին սահմանաւ դիրքին հասցնելով: Ամէն բանի մէջ յաւերժական համաձայնութեան ներդաշնակութիւնը զգալի ընել:

2. — Ո՛վ որ անկարող է՝ կամեցողութենէ զուրկ է. և ո՛վ որ կրած չէ՝ զործ տեսնելու առակ չէ:

3. — Կեանքը անձնուրացութեան շղթայ մ'է. վիճակ մ'է յորում ինքն իւր անձին յաղթողը՝ երջանիկ է, մեծ մարդ է:

4. — Վախցի՛ր զովեստէ քան թէ պարսաւէ:

5. — Ինչ որ մարդու մտքն կ'անցնի՝ միշտ խօսելիք առարկայ չէ, այլ խօսելի է այն՝ ինչ որ լաւ մտածուած է:

6. — Առանց անկեղծութեան՝ համեստութիւն չէ՝ կարելի:

7. — Գաղտնածածուկ մի՛ ըլլաք. ապա թէ ո՛չ, բարբէն ալ չարբի կը փոխուի:

8. — Մեծ մարդկանց և մեծ չարագործներու շուրջը՝ առանձնութիւն կը պատէ:

9. — Զիս կը վտարէ՝ ո՛վ որ զիս իմ վրաս հակելու կարողութենէս կը զրկէ:

10. — Զարեաց բնաւ պէտք չէ գլուխ ծռել, անշուշտ կերպը կայ առանց ըմբոստութեան՝ կամակից չկարծուելու:

11. — Մարդս աւելի կը սխալի գուրիշը գէշ դատելուն մէջ՝ քան բարի:

12. — Բարի անձինք՝ ընկալեալ երախտեաց վրայ կը խորհին, ո՛չ բարինները՝ կը մտածեն ընդունելիք բարեաց վրայ:

13. — Մէկ ճշմարտութեան հռչակութիւն՝ տասը պատերազմ կ'արժէ:

14. — Խմացականութեան ասպարէզի, հոգիներու գաղտնեաց մէջ մեծամեծ պատերազմներ կը մղուին, աշխարհին ճակատազերեր կը վճռուին:

15. — Գորոգուծիւնը լռել՝ կու փայ, ունայնասիրութիւնը խօսիլ:

16. — Անամօթ է՝ ճշմարտէն շառազունողը:

17. — Խաղաղութիւնը՝ ծաղրի աւժանի հոգինները միայն կը վնասեցնէ:

18. — Այլոց բնութեան զիմադրելը՝ արիութիւն է. անձին ազատութիւնը սանձելն՝ ժուժկալութիւն է:

19. — Ամէն անդրազկան մտածութեանց վրայ եւ հսկելը՝ ճգնաւորի քծախնդիր բնութիւնն է. Աստուծոյ պատուիրանն է, բնութեան պարտականութիւնն է, ճշմարիտ անձնասիրութեան հետեանքն է:

20. — Միթէ անհաւատութիւնը, թերահաւատութիւնը, կասկածոտութիւնը սուտ անձնասիրութիւններ չեն: Այնպիսի մարդը բացի իւր անձէն ուրիշի չի հաւատար. արդ ո՛վ որ իւր բնութենէն վեր բաներուն չի հաւատար՝ իւր նմանեաց չհաւատար, իւր բնութեան չի հաւատար:

21. — Յիշէ՛ որ մարդ ես, հոգի մ'ես ի մարմնի՝ որ շատ կը փափաքի եւ սակաւ կը յաջողի, ու պիտի խոնարհիս:

Հպարտը, ամբարտաւանը, մարդէ աւելի բան մ'ըլլալ ուզելովն՝ մարդէ նուաստ արարած մ'է, եւ սակայն ստէպ ուրիշ մարդկանց հանդէպ զազանասիրտ է:

22. — Առանց վեր բարձրանալու՝ մարդ չէ՛ կարող իրաց վրայ տեսանելեօքն իշխել:

23. — Անձնագովութիւնը մարդու թեւութիւնները կը մատնէ:

24. — Զուրիշը գէշ դատելով սխալաբլուն վրայ ուրախացող անձը, արդարակողով հոգի մ'է:

25. — Անցաւոր իրաց վրայ մտածելուդ ատեն, մտածեցէ՛ք վերանորոգուողեաց վրայ, ու դուք եւ միևնոյն ատեն գործունեայ յոյսով պիտի վերանորոգուիք:

26. — Անխոհեմութիւնը մայր է յանդգնութեան. եւ սակայն չսփազանց խոհեմութիւնն ալ՝ յանդուգն դատողութիւն. ներով եւ ֆրասակար երկբայութիւններով յղի է:

27. — Եւ արդ, ինչո՞ւ, Տէր իմ Աստուած, թռչնոց տուած ես թէ՛ նախանձելի աշխուժութիւնը թռիչքի եւ թէ՛ հիւսնալի անուշութիւն գեղգեղանքի: Բաւական չէ՞ր այդ սիրուն յատկութիւններէն մին միայն ունենալ, — վասն զի աշխուժութեան մէջ՝ գեղեցկութիւն կայ. որովհետեւ բարձրութեան մէջ՝ քաղցրութիւն կայ, եւ անմեղութեան մէջ ուրախութիւն:

28. — Առանց անկեղծութեան՝ չի կրնար ազնուութիւն ըլլալ:

29. — Նուաստարար եւ անձինդ ֆրասով եթէ չես ուզեր տեղիք տալ, ժամանակին գիտցի՛ր զիջանիլ:

30. — Բարձրէն զիտելով՝ ընկերութիւն մը աւելի լաւ կը ճանչցուի քան մէջը մնալով:

31. — Վայ անոր որ ճշմարտութիւնը հակառակութեան կամ վախի համար կը ծածկէ:

32. — Քու գաղտնիքդ մէջդ պահէ, բայց սիրոյ գաղտնիքդ՝ ո՛չ թէ՛ ատելութեան:

33. — Աշխարհիս վրայ տեւական բան չի կայ, ի բաց առեալ հաւատք եւ սէր:

